

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історії Східної Європи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
проф. Ю. В. Холін

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історичні портрети діячів Радянської держави

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність (напря́м) _____ 8.02030201 історія

факультет _____ історичний

2016 /2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Волосник Ю. П., докт. істор. наук, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри
Історії Східної Європи

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

проф. Духопельников В. М.
В. о. завідувача кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

доц. Тумаков О. І.
Голова методичної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історичні портрети діячів Радянської держави» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

магістр

_____ (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

8.02030201 історія

Спеціальності (напрямку) _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історичні портрети діячів радянської держави» є на основі широкого кола джерел та новітньої історіографії, використовуючи міжпредметні зв'язки, ознайомити студентів з розмаїттям історико-соціологічних концепцій ролі особистості в історії та дати аналіз місця і ролі політичних діячів радянської епохи найвищого рівня, відтворити їх духовно-політичні портрети у контексті конкретно-історичних обставин функціонування радянського суспільства, показати їхній вплив на процес формування радянської системи та на зовнішньополітичний світ.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни «*Історичні портрети діячів радянської держави*» полягає в тому, щоб на основі сучасних наукових досягнень в умовах сплеску громадського інтересу до діяльності історичних персоналій радянського періоду, об'єктивно та неупереджено показати процес становлення того чи іншого лідера радянської держави, ті завдання, що об'єктивно стояли перед країною, які діячеві потрібно було розв'язати, реалізувати ту чи іншу з можливих альтернатив суспільного розвитку. Вивчаючи діяльність В. І. Леніна, Й. В. Сталіна, М. С. Хрущова, Л. І. Брежнєва, Ю. В. Андропова, К. У. Черненко і М. С. Горбачова студенти повинні усвідомити, що це були політичні керівники більшовицької партії (РКП(б), ВКП(б), КПРС), що монополювали правила в країні, освячуючи свою діяльність марксистсько-ленінською ідеологією. Тоталітарний характер радянської держави перетворював її керівників на нічим необмежених правителів, наділених диктаторською та безконтрольною владою. А тому важливо з'ясувати наскільки був підготовлений до виконання своєї мети той чи інший радянський лідер, його світогляд, рівень інтелекту, інтереси, симпатії, антипатії, а також особисті якості, що у той чи інший спосіб вплинули на його діяльність. Тема спецкурсу сприятиме розв'язанню важливого питання виховного характеру, оскільки виникає одвічно, суто людська проблема критеріїв добра чи зла, моральної оцінки методів модернізації країни у ХХ ст., ціни (у людському вимірі) соціально-економічних перетворень, співвідношення мети і тих засобів, що використовувалися задля її

досягнення та проблема особистої відповідальності державних діячів за використання аморальних (і злочинних) методів для досягнення "класової" мети, проблеми домінування загальнолюдських цінностей над класовими, ідеологічними, що дозволить взагалі глибше осмислити роль людини в історії, усвідомити своє право на вибір способу соціальної поведінки.

1.3. Кількість кредитів

4 кредити

1.4. Загальна кількість годин

120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
6-й	-й
Семестр	
11-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
88 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

знати :

що роль особистості в історії має унікальний, і інколи вирішальний характер, особливо в умовах модернізаційної трансформації суспільства, засвоєння питань курсу дозволить студентам по-новому підійти до вивчення історії радянської держави ХХ ст. Вона полягає в тому, щоб дослідити цей суперечливий період крізь призму біографій і діяльності партійно-державних керівників СРСР, через спробу відтворити узагальнений духовно-політичний портрет радянських лідерів та їхнього найближчого оточення. Це дозволить більш глибоко зрозуміти логіку подій радянської історії, механізм наслідування найвищої влади, поєднання суб'єктивного та інституціонального чинників. Одночасно це сприятиме розвитку критичного мислення та неупередженого, а не міфологізованого сприйняття образів лідерів радянської держави.

вміти :

логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися наочними приладами, додатковою літературою, використовувати спеціальні історичні та філософсько-соціологічні терміни та поняття, вести діалог, полеміку. Під час лекцій студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами, спеціальною та загальною літературою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Портрети діячів радянської держави епохи становлення, утвердження та апогею тоталітаризму.

Тема 1. Наукові історико-соціологічні концепції про роль особистості в історичному процесі.

Французькі просвітителі та російська історіографія про роль особистості в історії. Концепції Г. В. Ф. Гегеля та Т. Карлейля як вираз протилежних поглядів на проблему особистості в історії. Народницькі теорії "героїв" та "натовпу". Марксистські погляди на роль особистості в історії: К. Маркс, Г. Плеханов, В. Ленін. Немарксистські концепції ролі особистості в історії. Волонтаристський підхід до вирішення проблеми. Теорії еліти.

Тема 2. В. І. Ленін – духовно-психологічний та політичний портрет авторитарного засновника більшовицької партії та радянської держави.

Родовід Ульянових. Батьки В. І. Леніна. Світогляд вождя. Становлення особистості російського революціонера. Ленін та С. Нечаєв і О. Бланкі. Ленін – фундатор революційної партії нового типу. Теоретичні погляди В. І. Леніна на революцію та соціалістичне суспільство. Ленін як організатор більшовицького перевороту в Петрограді. Ленін та створення радянської держави. Діяльність Леніна на посту голови Раднаркому. Створення Леніним воєнно-комуністичної системи. Спроба втілення ідеї світової соціалістичної революції. Ленін та запровадження НЕПу. Відношення до релігії та інтелігенції. Оцінка діяльності Леніна.

Тема 3. Й. В. Сталін – диктатор лівототалітарного типу.

Формування особистості. Початок революційної діяльності. Сталін у роки громадянської війни. Сталін у внутрішній боротьбі в 20-х рр. "Революція згори". Сталінська модель прискореної модернізації країни. Культ особи Сталіна. Функціонування репресивної машини, ГУЛАГ. Відношення до релігії. Найближче оточення Сталіна. "Залізні" Сталінські наркоми. Сталін в роки Великої Вітчизняної війни: методи керівництва. Сталін в останні роки життя. Посилення боротьби за владу у найближчому оточенні "вождя". Спадщина сталінської доби. Оцінка ролі Сталіна в сучасній історичній літературі.

Розділ 2. Портрети діячів пізньототалітарного суспільства в добу його кризи і трансформації.

Тема 1. М. С. Хрущов – перший реформатор радянської тоталітарної системи.

Політична кар'єра, духовно-політичні риси особистості. Перемога в боротьбі за владу. Суперечлива політика десталінізації суспільства. Реформаторська діяльність. Суб'єктивізм та волюнтаризм у внутрішній та зовнішній політиці. Оцінка діяльності Хрущова в історіографії.

Тема 2. Л. І. Брежнєв – лідер епохи "застою".

Політична біографія. Особисті риси портрету Брежнєва. Світогляд генсека. Брежнєвський курс на стабілізацію суспільно-політичного життя країни. Брежнєв і партійно-державна номенклатура. Найближче оточення радянського лідера. М. Підгорний, О. Косигін, М. Сулов. Зовнішня та внутрішня політика. Посилення кризи радянської політичної системи. Спадщина брежнєвської епохи.

Тема 3. Ю. В. Андропов – авторитарний генсек з Луб'янки.

Основні риси політичної кар'єри Андропова. Реформатор чи консерватор? Спроба "оздоровлення" суспільства авторитарними методами. Предтеча "перебудови" або невикористані можливості реформування.

Тема 4. М. С. Горбачов – останній реформатор радянської держави та «батько перебудови».

Віхи політичної кар'єри. Світогляд "останнього радянського комуніста". Реформаторська діяльність і "нове мислення" радянського лідера. "Консерватори" та "ліберали" в оточенні Горбачова. Серпневий заколот і розпад СРСР. Підсумки діяльності М. С. Горбачова як останнього керівника радянської держави.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма навчання				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні	лаб.	інд.	с.р.
Розділ 1. Портрети діячів радянської держави епохи становлення, утвердження та апогею тоталітаризму.					
Тема 1. Наукові історико-соціологічні концепції про роль особистості в історичному процесі.					
Тема 2. В. І. Ленін – духовно-психологічний і політичний портрет авторитарногосновника більшовицької партії і радянської держави.					
Тема 3. Й. В. Сталін – диктатор лівототалітарного типу.					
Розділ 2. Портрети діячів пізньототалітарного суспільства в добу його кризи і трансформації.					
Тема 1. М. С. Хрущов – перший реформатор радянської тоталітарної системи.					
Тема 2 Л. І. Брежнев – лідер епохи "застою".					
Тема 3. Ю. В. Андропов – авторитарний генсек з Луб'янки.					
Тема 4. М. С. Горбачов – перший і останній президент СРСР і "батько перебудови".					
Всього годин	120	32			88

5. Самостійна робота

1. Діяльність М. С. Горбачова на міжнародній арені в добу «перебудови».
2. Реформаторський курс М. С. Горбачова в політичній сфері радянського суспільства.
3. Економічні реформи М. С. Горбачова.
4. Політика демократизації та гласності в період горбачовської «перебудови».
5. «Нове мислення» та його вплив на зовнішньополітичний курс М. С. Горбачова.
6. Ю. В. Андропов: перші спроби змін та їх наслідки.
7. Посилення військово – політичного протистояння «Схід – Захід» в період керівництва Ю. В. Андропова.
8. К. У. Черненко – поновлення «застою».
9. Виникнення альтернатив суспільного розвитку СРСР на межі 1970-х – початку 1980-х рр.. та спроби їхньої реалізації після Брежнєва.
- 10.«Нове – старе» радянське керівництво в добу «застою».
- 11.Радянсько-партійна номенклатура в епоху «застою».
- 12.основні віхи партійної кар’єри Л. І. Брежнєва.
- 13.Економічний і соціально-політичний розвиток СРСР в період господарської реформи О. М. Косигіна.
- 14.Суперечлива постать М. С. Хрущова на радянському політичному олімпі.
- 15.Діяльність М. С. Хрущова на чолі керівництва України.
- 16.Реформаторська діяльність М. С. Хрущова: суперечливість і непослідовність, наслідки.
- 17.Сталінська «революція згори» та її наслідки для радянського суспільства.
- 18.Сталінські репресії і терор наприкінці 1920-х – 1930-ті роки як метод управління державою.
- 19.Ленін на чолі Раднаркому у роки воєнного комунізму.
- 20.Ленін: життя в еміграції.
- 21.Марксизм, ленінізм, сталінізм: ідеологічні витоки та практика.

6. Методи контролю

Екзамен.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Для екзамену

Контрольна робота 1	Контрольна робота 2	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума
25	25	50	100

Шкала оцінювання

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

– "відмінно" – студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– "добре" – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

– "задовільно" – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

– "незадовільно" – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Сума балів за всі види діяльності протягом семестру	Оцінки за національною шкалою
	Для екзамену
90 - 100	відмінно
80 - 89	добре
70 - 79	
60 - 69	задовільно
50 – 59	
1 - 49	незадовільно

8. Методи забезпечення

Наочність, відеофільми

9. Інформаційні ресурси

Диски, мультимедийный проектор.

10. Література

Базова

1. Авторханов А. Технология власти. – М., 1991.
2. Авторханов А. Загадка смерти Сталина. – М., 1992.
3. Аджубей А. Те десять лет. – М., 1989.
4. Алилуева С. Двадцать писем другу. – М., 1989.
5. Алилуева С. Только один год. – М., 1990.
6. Антонов – Овсеенко. Сталин. Портрет тирана. – М., 1990.
7. Артюнов А. Досье Ленина без ретуши. – М., 1999.
8. Ашин Г. К. Современные теории элиты: критический очерк. – М., 1985.
9. Бажанов Б. Воспоминания бывшего секретаря Сталина. – М., 2002.
- 9. Барсенков А. С., Вдовин А. И. История России 1917-2004. – М., 2006.**
10. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма. – М., 1990.
11. Берия С. Л. Мой отец – Лаврентий Берия. – М., 2001.
12. Брежнев Л. И. Материалы к биографии. – М., 1991.
13. Бурлацкий Ф. Вожди и советники. – М., 1990.
14. Бурлацкий Ф. Н. С. Хрущев. – М., 2004.
15. Бухарин Н. И. Проблемы теории и практики социализма. – М., 1990.
16. Валентинов Н. Малоизвестный Ленин. – М., 1992.
17. Валентинов Н. (Вольский Н.) Новая экономическая политика и кризис партии после смерти Ленина (Годы работы в ВСНХ). – М., 1991.
18. Валентинов Н. Наследники Ленина. – М., 1991.
19. Волкогонов Д. Триумф и трагедия. Политический портрет И. В. Сталина. В 4-х кн. – М., 1990.
20. Волкогонов Д. Ленин. В 2-х тт. – М., 1994.
21. Волкогонов Д. Семь советских вождей. – М., 1995.
22. Волкогонов Д. Троцкий. В 2-х т. – М., 1995.
23. Воспоминания о Владимире Ильиче Ленине. В 10-ти т. – М., 1987-1991.
24. Горбачев М. С. Жизнь и реформы. В 2-х т. – М., 1995.
25. Джилас Милован. Беседы со Сталиным // Джилас Милован. Лицо тоталитаризма. – М., 1992. – С. 9 – 29.
26. Емельянов Ю. В. Сталин. Путь к власти. – М., 2003.
27. Емельянов Ю. В. Сталин. На вершине власти. – М., 2003.
28. Илизаров Б. С. Тайная жизнь Сталина. – М., 2003.
- 28. История России. XX век/ А. Н. Боханов, М. М. Горинов, В. П. Дмитренко. – М., ООО "Фирма "Издательство АСТ", 1999. – 608 с.**
29. Куманёв Г. Рядом со Сталиным. – Смоленск, 2001.
30. Ленин В. И. Полное собрание сочинений в 55 тт. – М., 1959-1964.
31. Маленков А. Г. О моем отце – Георгии Маленкове. – М., 1992.
32. Медведев Жорес, Медведев Рой. Неизвестный Сталин. – М., X., 2002.

- 33.Медведев Ж. Сталин и еврейская проблема. Новый анализ. – М., 2003.
- 34.Медведев Р. Личность и эпоха Л. И. Брежнева. – М., 1991.
- 35.Медведев Р. Они окружали Сталина. – М., 1990.
- 36.Медведев Р. О Сталине и сталинизме. – М., 1990.
- 37.Медведев Р. Хрущев. Биография. – М., 1989.
- 38.Млечин Л. Председатели КГБ. Рассекреченные судьбы. – М., 2000.
- 39.Млечин Л. Смерть Сталина. Вождь и его соратники. – М., 2003.
- 40. Мунчасов. Ш. М., Устинов В. М. Политическая история России от становления самодержавия до падения советской власти. – М., 1999.**
- 40.Орлов А. Тайная история сталинских преступлений. – М., 1991.
- 41.Радек К. Портреты революционеров. – М., 1990.
- 42.Рыжков Н. И. Перестройка: история предательства. - М., 1992.
- 43.Пейн Р. Ленин: жизнь и смерть. – М., 2002.
- 44.Слассер Р. Сталин в 1917 г. – М., 1990.
- 45.Слово товарищу Сталину. – М., 2002.
- 46.Соколов Б. В. Молотов. – М., 2006.
- 47.Соколов Б. В. Наркомы страха. – М., 2001.
- 48.Сталин И. В. Сочинения в 13 тт. – М., 1947-1949.
- 49.Такер Р. Сталин: путь к власти (1897 – 1929). История и личность. – М., 1991.
- 50.Такер Р. Сталин у власти (1921 – 1941). – М., 1997.
- 51.Троцкий Л. Д. Моя жизнь. – М., 1990.
- 52.Троцкий. Л. Д. Сталин. – М., 1991.
- 53.Троцкий Л. Д. Сталинская школа фальсификаций. – М., 1990.
- 54.Хрущев Н. С. Воспоминания // Вопросы истории. – 1990 – 1993.
- 55.Хрущев Н. С. Хрущев. – М., 2001.
- 56.Хрущев С. Н. Пенсионер союзного значения. – М., 1991.
- 57.Фишер Луис. Ленин: жизнь и смерть. – М., 1997.
- 58.Хлевнюк О. В. 1937-й: Сталин, НКВД и советское общество. – М., 1992.
- 59.Чуев Ф. И. Молотов: полудержавный властелин. – М., 1999.
- 60.Шепилов Д. Т. Непримкнувший. – М., 2001.

Додаткова

- 1.Андрянов В. Косыгин. – М., 2004.
- 2.Берия: конец карьеры. – М., 1990.
- 3.Вождь. Хозяин. Диктатор. – М., 1990.
- 4.Гегель Г. Ф. Философия истории. – М., 1993.
- 5.Жуков Ю. Иной Сталин. – М., 2007.
- 6.Жуков Ю. Сталин: тайны власти. – М., 2006.
- 7.Зиновьев Н. Сталин нашей юности полет. – М., 2002.
- 8.Зиновьев Н. Русская трагедия. – М., 2006.
- 9.Медведев Р. Неизвестный Андропов. – М., 1999.
- 10.Млечин Л. Брежнев. – М., 2008.
- 11.Полянский А. Ежов: история "железного" наркома. – М., 2003.
- 12.Раззаков Ф. Коррупция в Политбюро. – М., 2009.
- 13.Ранкур – Лаферриер Д. Психика Сталина. – М., 1996.

- 14.Рубин Н. Неизвестный Берия. – М., 2000.
- 15.Рыбас С. Сталин. – М., 2010.
- 16.Семанов С. Андропов: 7 тайн генсека с Лубянки. – М., 2003.
- 17.Семанов С. Брежнев. Правитель "золотого века". – М., 2002.
- 18.Соколов Б. В. Берия: судьба всесильного наркома. – М., 2003.
- 19.Таубман У. Хрущев. - М., 2005.
- 20.Фрайберг. Не сотвори себе кумира. – М., 1990.
- 21.Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 2002.

Екзаменаційні питання

1. Домарксистські філософсько-соціологічні концепції про роль особистості в історії. Народницькі погляди на роль особистості.
2. Погляди Гегеля, Карлейля та Ніцше на роль особистості в історичному процесі.
3. Мета та засоби її досягнення в діяльності В. І. Леніна.
4. Поясніть різницю між поняттями "велика людина" та "історичний діяч". Чи можна вважати ці терміни тотожними?
5. Марксистська концепція ролі особистості в історичному процесі.
6. Проаналізуйте основні риси духовно-політичного портрету В. І. Леніна. Які риси характеру та світогляду Леніна споріднюють його з представниками російського революційного руху попередньої епохи?
7. В. І. Ленін – проаналізуйте основні риси духовно-політичного портрету засновника більшовицької партії та радянської держави.
8. Й. В. Сталін як політичний діяч тоталітарної системи.
9. Дайте характеристику найближчому політичному оточенню Й. В. Сталіна.
10. Брежнев Л. І.: основні риси політичного портрету лідера епохи "застою".
11. Ю. В. Андропов: консервативний реформатор чи передтеча перебудови.
12. Ю. В. Андропов і доля дисидентського руху в СРСР.
13. Сталін і "великий терор": причини, масштаби і наслідки.
14. Політичні діячі з найближчого оточення Й. В. Сталіна: Молотов, Каганович, Маленков, Берія, Булганін: зліт та падіння.
15. Хрущов М. С. як реформатор тоталітарної системи.
16. "Залізні" наркоми НКВС СРСР: зліт та падіння.
17. Ленінська теорія "соціалістичної революції": задуми та наслідки реалізації.
18. М. С. Хрущов у боротьбі за владу у середині та другій половині 50-х рр. ХХ ст.
19. Посилення політичної боротьби за владу у найближчому оточенні Й. В. Сталіна в останній період його діяльності. (кін 40-х – поч. 50-х рр.)
20. Концепція Л. М. Толстого про роль особистості в історії.
21. Теорія "героя" та "натовпу" М. К. Михайловського.
22. М. С. Горбачов та його найближче оточення у роки "перебудови".
23. Теорія пасіонарної особистості Л. М. Гумільова.
24. Сталін в умовах посилення політичної боротьби в післявоєнні роки.
25. Основні віхи політичної біографії В. І. Леніна.
26. Три "надпрограми" М. С. Хрущова.
27. Політичний суб'єктивізм та волюнтаризм в діяльності М. С. Хрущова.
28. Немарксистські концепції ХХ ст. про роль особистості та народних мас в історії (М. Вебер, З. Фрейд, А. Тойнбі, Ортега-і-Гасет).
29. Основні віхи політичної біографії Й. В. Сталіна.
30. Внутрішня та зовнішня політична діяльність М. С. Горбачова та її наслідки. Протиріччя в діяльності М. С. Горбачова.
31. Ленін і бланкізм.
32. Основні риси політичної біографії Ю. В. Андропова.

33. Робота Г. В. Плеханова " Про роль особистості в історії".
34. Створення Леніним політичної партії "нового типу".
35. Політична діяльність Л. І. Брежнєва та її наслідки.
36. Сталін боротьбі за владу у 1920-х – на поч. 1930-х рр.
37. Епоха "застою" та її лідери.
38. Основні віхи політичної кар'єри М. С. Горбачова.
39. Сталін у роки Великої Вітчизняної війни. Дайте оцінку сталінським методам ведення війни.
40. Основні віхи політичної біографії М. С. Хрущова.
41. В. І. Ленін: початок політичної діяльності. Боротьба за народницькою ідеологією.
42. Діяльність Леніна в сучасній історіографії.
43. Зробіть порівняльний аналіз методів, що використовувалися Леніним та Сталіним в політичній діяльності. Чи можна вважати Сталіна "учнем Леніна"?
44. Відставка М. С. Хрущова: причина та наслідки.